

F Í L O T E S

Cosir, una carta dedicada

Paula Pozo Llenas

Niub: 16810065

Treball de final de grau

Curs 2019-2020

Tutora: Dra. Cristina Pastó

Co-tutora: Dra. Eugènia Agustí

Línia d'art imprès i edició

Secció de Gravat

Facultat de Belles Arts

“ Per fer-li companyia les flors de borratja li envien olor i la pluja la ruixa perquè
no estigui trista. Viu i mor així: voltada d'afecte i gentilesa”

(Rodoreda, 1980, p.117).

Índex

“Per fer-li companyia...”	pàg.5
Índex	pàg.7
Resum / Abstract	pàg.9
Les vores	pàg.10
El nus	pàg.26
Enfilar l’agulla	pàg.28
Tornar al poble sempre és una alegria	pàg.29
Puntada rere puntada	pàg.30
El cosidor	pàg.40
Creació d’una nova espècie	pàg.48
Eucalyptus Filotes Subtegminis	pàg.54
Embastar	pàg.70
Cosir, una carta dedicada	pàg.72
Puntada final	pàg.78
Bibliografia i fonts	pàg.80
Agraïments	pàg.84

Resum

Filotes. Cosir, una carta dedicada és la creació d'una nova espècie a partir de l'imaginari personal. El projecte, on he abocat tota la tendresa, està estretament lligat al meu entorn personal, territorial i familiar.

S'articula a partir d'elements naturals que són recosits o teixits a través del ganxet. Aquest acte lent parla d'una tradició provinent de l'herència familiar i cultural i modifica la fisiognomia vegetal. L'acció creativa i recreativa prové d'una necessitat de buidatge personal, que es resol amb la repetició del nus. Els elements recuperats del bosc d'Eucaliptus, evolucionen cap a una altra espècie híbrida, que rep una altra funció i allarga la seva esperança de vida.

Paraules clau: Espècie híbrida, ganxet, herència cultural, tendresa, fil.

Abstract

Philotes. Sewing, a dedicated letter, it is the creation of a new species from my personal imagination, where I have poured. Evoking all the tenderness that accompanies it and that has grown on around the edges of the personal, territorial and familiar environment. It is made from natural elements that are woven through crochet. This slow action speaks about a tradition from my family and cultural heritage, which with its slow growth, modifies the vegetal physiognomy. The creative and recreational act flourishes from the need for personal emptying, which is resolved by repeating the knot. The elements recovered from the Eucalyptus forest evolve into another hybrid species, which receives another function and extends its life expectancy.

Keywords: Hybrid species, crochet, cultural heritage, tenderness, thread.

LES VORES

Fiat Lux

Any: 2018-2019

Tècnica: Gofrat sobre paper de gravat Rosa-Espina Fabriano de 220 gr. i peces de brodat sobre fulla. Mides: 49 x 34'5 cm.

Fiat Lux és el projecte que inicia tot el recorregut actual i fou realitzat durant el *Taller de creació III* del curs 2018-2019. Considero aquesta peça el lligam més directe al treball que ara presento. Estiro del fil que vaig iniciar per continuar teixint. Amb aquesta acció que es podria prendre de manera literal, es basteix la base conceptual i material del projecte.

Fiat Lux es compon de 6 retrats epidèrmics que documenten una nova espècie. El retrat l'entenc com un recurs per mostrar les fisonomies físiques de l'objecte, les línies de la pell que amaguen expressió i personalitat.¹

Aquests retrats es generen a partir d'un gofrat, tècnica d'estampació sense tinta, que recull la forma i els gruixos dels objectes amb relleu sobre el paper. Les fulles vegetals intervingudes prèviament amb fil es fossilitzen en el paper, mostrant les siluetes d'unes peces híbrides amb voluntat de generar una existència fictícia.

Les 6 peces documentades, són l'encreuament entre elements de dos orígens diferents. L'element natural és l'espècie Eucaliptus i l'element artificial és el fil. De les diferents formes obtingudes neix una nova espècie anomenada: *Eucalyptus filo subteginis*. Aquest nom procedeix de l'arrel de la paraula que anomena els dos elements en llatí. El fil i l'Eucaliptus. El títol d'aquest projecte també s'escriu en llatí. Es tracta d'una locució llatina i la seva tra-

¹ Destaco la feina realitzada durant el segle XIX, a mans de la botànica i fotògrafa anglesa Anna Atkins. Em serveix per mostrar la tipologia de retrat en la que estic interessada. Va estar treballant a través de la cianotípia el retrat botànic, desenvolupant la tècnica poc cultivada en aquells moments. Va publicar el primer llibre considerat íntegrament fotogràfic, *Photographs of British algae: cyanotype impressions* (1843) que inclou una sèrie de fotografies que il·lustren algues del territori anglès, aleshores complicades de reproduir per incloure als herbaris.

(Imatge 1): *Fiat Lux*.
(2018) Gofrat sobre
paper rosa espina.
Mides aproximades 49
x 35 cm.

ducció literal és “que es faci la llum”. Els seus orígens són hebreus, i està extreta del tercer versicle de la *Bíblia*, en el llibre del Gènesi :

1:1 En el principio creó Dios los cielos y la tierra.

1:2 Y la tierra estaba desordenada y vacía, y las tinieblas estaban sobre la faz del abismo, y el Espíritu de Dios se movía sobre la faz de las aguas.

1:3 Y dijo Dios: Sea la luz; y fue la luz. ²

El fet de titular el treball amb un versicle de l'antic testament no s'entén des de l'espiritualitat, sinó des del punt d'ironia que hi veig a la llengua llatina: llengua utilitzada a les cerimònies cristianes i alhora llengua universal de la ciència per nombrar les espècies.

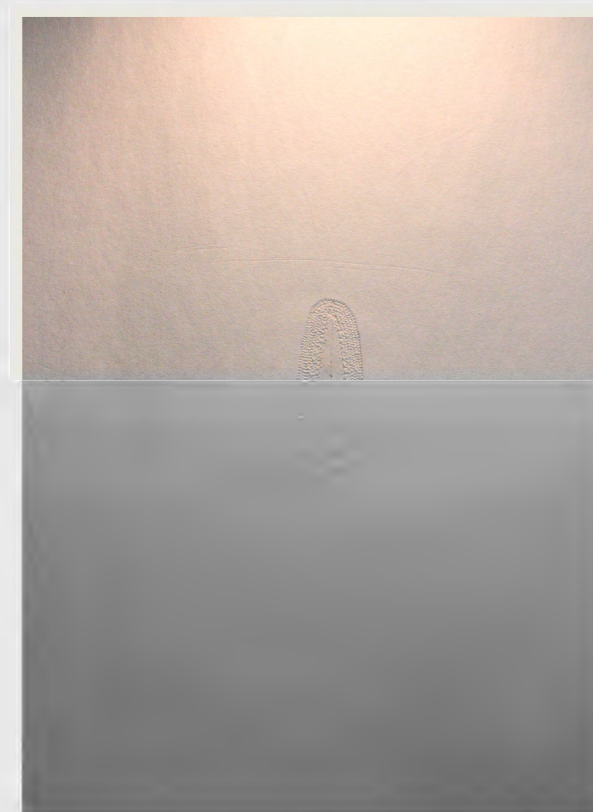
Tant la ciència com la religió, dos ens que sempre han estat en eterna disputa, comparteixen aquesta llengua. La meua intenció amb aquest projecte es posar en el punt de mira el gènesi i la creació de l'univers, precisament amb un dels versicles més controvertits i desmentits per la ciència. Així doncs, aquesta espècie inventada en aquest projecte rep el nom també, d'una gran invenció. El títol també remet a la necessitat específica de la llum que necessiten els gofrats per fer-se evidents. Una llum general dificulta la lectura i només una llum rasant, permet apreciar el relleu del paper.

Aquest projecte esdevé una reflexió sobre la vida útil dels objectes, i com aquests són rebutjats un cop han complert la seva funció. Durant els inicis del projecte vaig trobar un cert paral·lelisme entre aquest fet i el cicle natural de les plantes.

Cada vegada tenim més objectes de rebuig que no ens molestem a reparar, perquè segurament seria una pèrdua de temps en una societat on som esclaus del rellotge. La societat canvia i amb ella els seus hàbits. Un fet tant simple com podia ser sargir els mitjons, ara, ja ni es contempla. Dins el món vegetal veig un reflex d'aquest comportament. Per exemple, en el cas dels arbres, les fulles un cop ja han complert la seva funció, i són velles, el rebuig es produeix de forma natural. Tant les espècies perennes com les caduques tenen un cicle d'extinció i de regeneració.

La matèria utilitzada és la fulla d'Eucaliptus.

A l'article escrit per l'Albert Joanola l'any 1991 a la *Revista de Girona* fa menció sobre la importància de la preservació dels boscos autòctons. L'Eucaliptus (*eucaliptus globulus*) és

(Imatge2) : *Fiat Lux*.
(2018). Fil sobre fulla.
Mida aprox. 4,5 x 14 cm

una espècie d'origen australiana de creixement ràpid, amb una gran aptitud per poder-se acomodar en llocs diferents als d'origen. Espècie perenne, les seves fulles tenen una vida útil de 2 o 3 anys, que cauen alternativament, sempre es veu la mateixa quantitat de fullatge. A començaments del segle XIX va ser introduïda a molts països europeus per l'encant com a espècie exòtica que despertava en aquells moments. La planta es va considerar arreu com un arbre miracle, per la seva crescuda ràpida i la seva capacitat regeneradora. Per aquesta raó es van cultivar grans plantacions ja que va esdevenir un arbre molt apreciat per la indústria de la cel·lulosa. Anys després, en veure el seu comportament es va considerar una espècie invasiva, ja que causava problemes ecològics fora de la seva àrea originària. La seva gran avidesa per xuclar l'aigua i assecar fonts empobreix el sòl i evita el creixement d'altres espècies. També ho fa l'acumulació de fulles seques no descompostes, que fan que desaparegui pràcticament tota la comunitat vegetal preexistent. Aquest fet provoca un canvi que acaba afectant al Ph del sòl. Malgrat tots aquests efectes negatius cal dir que l'Eucaliptus té grans usos terapèutics, la seva essència astringent, desodoritzant, antisèptica s'utilitza com a diaforètica i estimulante en l'asma, bronquitis i refredats. De forma tòpica s'usa com a ungüent per tractar dolors musculars i articulacions i és un repel·lent de mosquits natural.

Seguint aquesta analogia de propietats beneficioses utilitzo el fil de cosir com a reparador. Amb ell es recuperen les fulles rebutjades i es van sanant, es reconstrueixen, s'amplien. D'aquesta manera es produeix un canvi, s'hi afegeix un valor estètic que els hi proporciona una segona oportunitat. Aquesta alteració permet observar-les amb una perspectiva diferent, es descontextualitza l'objecte natural per proporcionar-li un altre ús, que allarga la seva vida útil.

Sorolls que pertanyen al silenci

Any: 2018

Tècnica: Collage. Mides: 90 x 600 cm

Així doncs recupero el material vegetal rebutjat per transformar-lo. Allò que en primer moment ja es considera obsolet, es regenera, es cura i s'allarga el fil de la vida. S'aprofita els recursos a l'abast de l'esser humà, per gaudir d'aquests i evitar generar material nou de rebuig i malgastar de recursos.

Donar una segona oportunitat a l'objecte que allargui la seva esperança de vida.

Aquesta obra la vaig fer per l'assignatura d'*Actituds Interdisciplinàries*, cursada al primer semestre del curs 2018-2019. La proposta de l'exercici va ser la producció d'una intervenció dins d'una biblioteca, concretament al CRAI de Belles Arts. La proposta, a part de tenir coherència amb l'entorn on es col·locava també havia de tenir una relació amb l'edifici en si com a entitat cultural. Calia tenir en compte les particularitats de l'espai "biblioteca" i les activitats que s'hi desenvolupen. Evitar malmetre el mobiliari, els espais tancats i passadissos, conceptes com el silenci, la quantitat de volums i material d'arxiu que s'hi guarda, eren alguns dels aspectes que delimitaven el projecte físicament i calia respectar.

Passat el temps de reflexió dels conceptes que s'hi associen i l'evolució de l'edifici a través de la història, es plantejava la pregunta de cap on seguiria. Es planteja el risc que en un futur, l'edifici biblioteca perdés el seu sentit i desaparegués, ja que la digitalització dels volums i l'accés als llibres a través de les xarxes és una realitat. Què passarà amb els volums dipositats als edificis i que no es consultin?

Paral·lelament a aquestes preguntes que anaven sorgint, començo el viatge per reunir ma-

(Imatge 3) Sorolls que pertanyen al silenci (2018). Mides: 90 x 600 cm. Exposada al CRAI de Belles Arts, Barcelona.

terial per elaborar la peça. En aquest procés vaig anar a la deixalleria amb la intenció de recollir llibres. Just entrar vaig topar amb un munt de llibres dins d'una carreta. No n'hi vaig fer gaire cas i vaig entrar a la secció de segona mà.

Vaig trobar-me a la persona que s'ocupava de l'espai, anava carregada d'un grapat de llibres entre les mans, es dirigia cap a la carreta i els llençà a dins. Em va dir: "Estic fent neteja, llenço totes les enciclopèdies i llibres temàtics. Si vols fes un últim cop d'ull i agafa el que vulguis. Amb l'accés a internet aquests llibres han perdut tot el sentit, ja no serveixen de res." Em va certificar que totes aquelles preguntes que plantejava pertanyien al present, i no al futur. Actualment s'estaven rebutjant un munt de llibres per ser considerats com a obsolets.

La Dama de las Camelias de Alejandro Dumas, *Tienda de Antigüedades* de Charles Dickens; i dos volums de la *Biblioteca de la Cultura* van ser els 4 exemplars recuperats per compondre la peça. Es tracta d'una catifa construïda amb restes de llibres clàssics i de coneixement enciclopèdic. Les lletres damunt dels papers, uns oxidats i d'altres no tant, composen una textura semblant als nusos propis a les catifes teixides a mà.

El silenci és un bé preuat d'aquests espais pel que comporta, associat a l'estudi, la lectura, la consulta... que s'intenta mantenir de totes les formes. Ens imaginem catifes llargues, vermelles, potser amb motius florals centrals que adornen els terres de les grans biblioteques en aquest intent de preservar el silenci durant els desplaçaments dels visitants, que no gosen posar-hi un peu fora per por de trencar-lo. Un silenci que desemmascara altres sorolls, com el brunzit dels fluorescents dins les làmpades, la respiració de la persona de més enllà, el bolígraf inquiet de l'estudiant i unes pàgines que es van passant. Simulant les grans catifes que recorren les grans biblioteques, aquesta catifa de paper crea l'efecte contrari, no s'hi pot caminar per sobre sense fer fressa.

Situada al terra d'aquest edifici ple de coneixement i teixida amb aquests mateixos, representa la base per on caminar, des de la qual partir i fer camí al coneixement.

Considero que *Sorolls que pertanyen al silenci* és una obra important per les que vindran més endavant, pel fet que és la primera que introdueix i reflexiona sobre el concepte de vida útil dels objectes. Així mateix perquè es centra en el tema de la reutilització de materials rebutjats.

Endoderma

Any: 2017/2018

Tècnica: Litografia sobre paper de gravat Rosa-espina Fabriano de 220 gr. Brodat sobre tela de cotó. Mides: litografies, 50 x 70 cm.

Aquesta sèrie realitzada al *Taller de creació II*, consta de quatre il·lustracions fetes amb litografia acompanyades amb les respectives peces brodades sobre tambor de tela.

És un autoretrat fet a través del recurs de l'ampliació d'alguns dels teixits que composen el cos humà: epidermis, teixit capil·lar, teixit nerviós i teixit epitelial.

L'Autoretrat, és una construcció personal que es genera a partir de la pròpia persona, dels inputs del seu entorn. En aquest cas, es teixeix a través d'un llenguatge que *per se* també parla de la pròpia persona. Més enllà del retrat també hi ha la voluntat de relacionar els teixits del cos humà amb els teixits fets pels humans. Que utilitzem moltes vegades com a segona pell. Es comparen les estructures dels dos tipus de teixits, que es construeixen a partir de filaments, nusos, fibres entrellaçades... Les imatges em van sortir de manera automàtica, després d'haver observat els teixits.

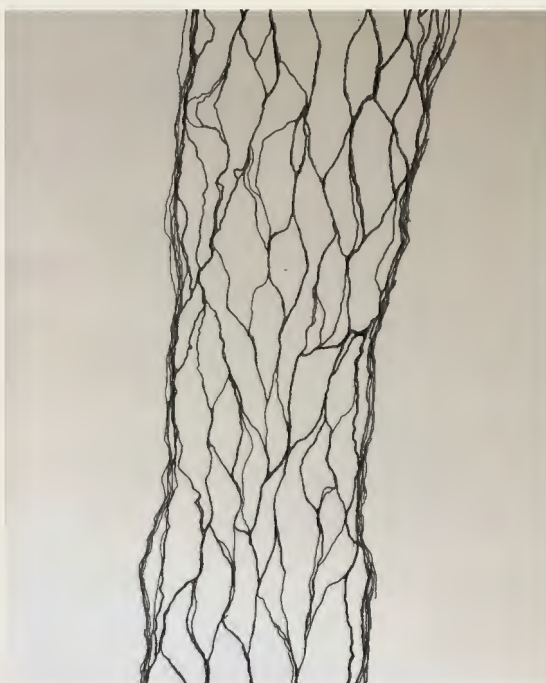
S'utilitzen dos llenguatges per explicar les similituds entre teixits, una imatge és bidimensional i l'altra tridimensional i emparellades prenen sentit, es complementen. D'aquesta manera s'enceta un discurs entre cada parella, les imatges pictòriques fan èmfasi a les grafies orgàniques que t'evocuen al cos i les escultòriques al món tèxtil. Les peces demostren que les estructures fora de context s'assimilen.

La sèrie de sis peces realitzades amb aiguafort i aiguatinta presenta un joc d'imatges que intenten generar una similitud entre dos móns aparentment molt distants, però que visualment s'uneixen. Aquests móns, el microcosmos i el macrocosmos, s'obren a partir de l'observació amb les lents d'ampliació. Prèvies a la sèrie *Endoderma*, en destaco unes peces que

van trencar la barrera de la pintura i el dibuix i van expandir el meu llenguatge a partir de l'experimentació de noves superfícies. Aquestes són el detonant de l'ús de nous materials com el fil, els elements naturals i els teixits. Brodats sobre tela, sobre paper, sobre elements naturals, totes les superfícies que l'agulla pugui travessar són vàlides.

(Imatge 4) *Endoderma*
(2018) Fil sobre tela.
Mides: 17 x 92,5 cm.

(Imatge 5) *Endoderma*
(2018) Litografia sobre
paper de gravat Fabriano
Rosa-espina 220g. Mi-
des: 50 x 70 cm.

(Imatge 6) *Generació
espontània* (2018)
Brodats sobre tela crua
entelada.
Mides: 30 x 30 cm .

SCOΠO “scopio”

Any: 2017-2018.

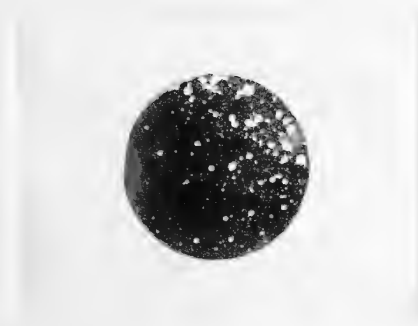
Tècnica: Aiguafort i aiguatinta sobre paper Super Alpha. Mides aproximades: 40 x

30, planxa: 10 x 13

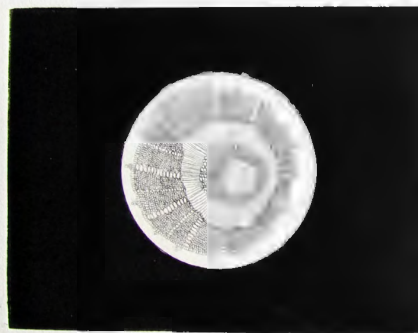
El títol de la sèrie és el mot *Scopio*, arrel grega que significa “veure” “observar” que posteriorment ha esdevingut sufix per nombrar instruments òptics. Com el microscopi i el telescopi, les eines utilitzades per crear les diferents imatges.

Vist des de la distància, aquest primer projecte de gravat del *Taller de Creació I*, ara es pot entendre com un punt de partida. S'enfila l'agulla cap allò, que més endavant, serà el recurs visual emprat en els propers treballs. La cura de la imatge, que parteix des d'una construcció progressiva i atenta. El temps que es disposa durant la creació, que inevitablement l'acompanya i la fa créixer. Permetre's perdre's en els detalls de cada traç, que es repeteix a la planxa. La línia es comença a entendre com a matèria de construcció de la imatge. Una línia que, poc a poc, va creixent i creant una cèl·lula. Una línia fina i simple.

Per altra banda, comença a sortir el joc de relació d'imatges, que provenen de dos móns diferents ja preexistents i en creen un tercer d'imaginari. Melot (2007) ens diu sobre la imatge “La imagen no és una cosa sino una relación, és siempre imagen de algo o de alguien sin que por ello sea su copia” (p.15). Tot depèn de l'observador .³

(Imatge 7) *Scopio*.
Aiguafort i aiguatinta
sobre paper de gravat
Super Alfa 250 gr.
Mides aproximades: 40
x 30 cm.

(Imatge 8) *Scopio*.
Aiguafort i aiguatinta
sobre paper de gravat
Super Alfa 250 gr. Mides
aproximades: 40 x 30 cm

³

Melot, M. (2010). Breve historia de la imagen. Siruela.

E L N U S

Enfilar l'agulla

Se'm faria estrany parlar abans de la metodologia del treball, dels materials i l'elaboració de les peces, sense haver explicat d'allà on parteixo per construir-les. Tota la metodologia utilitzada parteix de la meua forma de ser i de fer, de les necessitats que tinc. Estretament lligades a qui sóc i què he anat aprenent, que té molt a veure amb on estic arrelada, del temps que respiro i de l'entorn per on passejo. Quan vaig començar a teoritzar no me n'adonava, però "Filotes" per més que parli de la consciència ecològica, els problemes ambientals, dels conflictes humans i socials amb el temps,... Ha acabat descrivint el que considero casa meua, del que he après a valorar, estimar i cuidar: En definitiva, del que miro amb ulls de tendresa.

Tornar al poble sempre és una alegria

Per això el més franc, abans d'explicar el treball en si, és explicar tot el que hi cap en aquest sarró de tendresa.

Viure en un poble és molt diferent a viure en una ciutat, això ho sap tothom. Viure en primera persona el brogit de la ciutat amb les seves corre-cuites, la fressa constant de les botzines i les sirenes, i la pressa pròpia de la ciutat que tant s'encomana, contrastava amb tot allò al que estava acostumada.

Els viatges amunt i avall de retorn al poble durant els caps de setmana, eren la forma d'agafar aire, també em permetia gaudir del millor dels dos municipis. Els viatges en tren van esdevenir una constant. Que aprofitava per llegir el llibre que mai s'acabava, fer un petit son o per perseguir el sol amb la mirada entre els edificis, que a mesura que s'acabava el viatge es convertien en prats i pins. Tot amb el seu encant, cal dir. Però a finals de setmana ho necessitava, tornar al poble sempre és una alegria.

Els elements que m'han portat a parlar del poble són aquestes trets que no estan catalogats a cap enciclopèdia. Podria fer una descripció meticulosa de tots els carrers, places i camins de la vila sense deixar detall per anomenar. Però tal i com es diu a la presentació de *Viatges i Flors* obra de Mercè Rodoreda (1980) en boca de J.M.G. Le Clézio, "La réalité n'a pas tellement d'importance, ce qui compte, ce sont les mouvements venus de l'intérieur, les pulsations qui sortent du tréfonds"(p.11). És una afecció ben curiosa, que saps que no és única, perquè hi ha molts pobles amb moltes històries, moltes persones i que senten el mateix que tu. Però el que fa per mi siguin úniques, no ho sabrà ningú més que un mateix. És com ho sents.

És el sòl on es van agafar les meves arrels i que em costa deixar anar. M'ha ajudat a créixer mirant. S'aprèn a conviure amb la natura i l'observes, comences a veure petits esdeveniments i canvis que són com una pessigada d'alegria. Entendre com neix, creix i mor. I d'aquesta observació aprens. D'aquest aprenentatge surt el respecte cap a ella. I llavors la cuides, com si fos teua, perquè vols que et segueixi pessigant.

Puntada rere puntada

Fílotes és el terme que he escollit per titular el treball. Aquesta paraula està estretament lligada a la metodologia, una metàfora que mostra el sentiment que acompanya el creixement de les peces. Segons la mitologia grega fílotes o filòtes era la personificació de la tendresa, la deessa de l'afecte. La tendresa és el terme que podria englobar la totalitat del projecte, em basteixo d'ella per desenvolupar tot el procés de creació. Des del punt d'inici amb les visites al bosc fins a l'últim nus les puntades, poc a poc, han anat teixint el treball a partir de l'afecte cap a la mateixa acció.

El procés de creació s'inicia amb les visites al bosc. "El bosc imposa un ritme"⁴, diu el poeta català Pere Jaume (2011). L'entorn condiciona el temps i el bosc esdevé un ritual de fugida. En busca i captura dels materials que empraré per teixir, trobo un moment de pausa. Em reconforta passejar lentament. De fons, l'aire que fa ballar les fulles i que també fa grinyolar les branques, transmet molta calma. La mirada està a terra, pas a pas, les branques seques d'eucaliptus van cruixint, abans de trepitjar repasso totes les fulles peciolades⁵ per si n'hi ha alguna que pugui collir. Es tracta de generar expressament espais de tranquil·litat, que s'aniran repetint durant tot el procés.

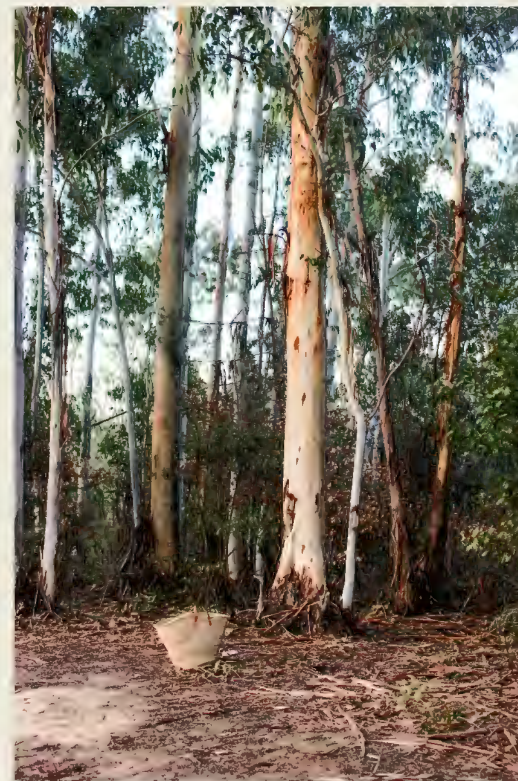
L'ambient amb llum tènue i l'aroma del bosc acompanyava l'estada, les visites eren curtes i continuades. Per treballar cal que les fulles siguin tendres i que mantinguin la humitat, així que cada dues setmanes, feia un viatge on retornava les que estaven seques i n'agafava de noves. A casa feia una tria, guardava les gemmes⁶ seques, els fruits i les fulles en bon estat. En les intervencions mínimes que Fina Miralles (1950) fa en el territori, qüestiona la relació que té l'ésser humà amb la natura i l'efecte que exercim sobre aquesta⁷. D'ella agafo

4 i Guinart, PJ (2011). *Pagèsiques*. Barcelona: Edicions 62.

5 Forma lanceolada: Que té forma d'un ferro de llança. Forma de falç.

6 Òrgan que origina una tija, una branca o una flor i que sol ésser protegit.

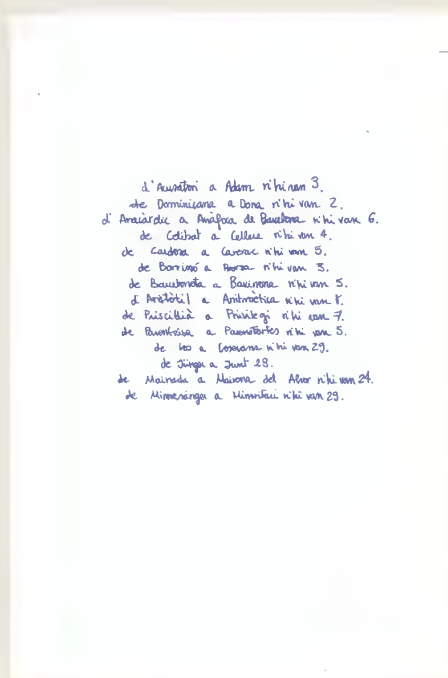
7 Vegeu capítol " Creació d'una nova espècie, contrucció d'un nou llenguatge"

(Imatge 9)Fotografia. Visita al bosc d'eucaliptus.

(Imatge 10) Fotografia.
5 de maig, jardí florit a la
canalera.

(Imatge 11) Anotacions,
les dues paraules que
compenien les fulles.

molts aspectes que resulten fonamentals quan intervenció al bosc. L'home sempre en conflicte amb el control de la natura, amb la necessitat d'ordenar-la, separar-la per entendre-la, teoritzar, buscar-hi les simetries,... llavors la natura de la forma més simple mostra que està conforme amb el seu desordre. La nostra condició humana intenta vagament lluitar i fugir de la seva essència, esdevenint éssers artificials. Durant molt de temps li hem demanat més del que pot oferir i s'estava fent petita. Ara ens ha demostrat que té força, el que fa si nosaltres no hi som (Imatge 1).

Es recupera mica en mica si la deixem fer. Més que mai aquest any l'hem sentit exuberant i pura i s'ha manifestat amb tota la seva potència. Ha pogut créixer amb el seu estat més salvatge, recuperant allò que ja li pertanyia i que trobava a faltar.

Les passejades que podia fer amb tanta freqüència i comoditat es van haver d'aturar el març. L'estat d'alarma prohibia les sortides del domicili que no fossin estrictament necessàries.

Les fulles que tenia s'anaven assecant, i complicava el procés de cosit, es trencaven tan bon punt tenia una dotzena de puntades. La pèrdua d'humitat va generar una contracció en les fibres de les fulles que produïa torsions i deformacions. Com que no tenia a l'abast el material tendre, havia de buscar una forma de treballar amb totes les fulles i branques que ja tenia. Perquè guanyessin novament elasticitat i quedessin planes havia d'aportar de nou la hidratació que mancava a les fibres. A través d'una cambra d'humitat senzilla i imitant un procés de restauració de pergamins, vaig poder aportar l'aigua que necessitaven les fulles. Dipositava les fulles a l'interior de dues capes de plàstic, entremig hi havia una baïeta humida, segellava la cambra amb pesos i esperava unes 12 h. La font d'humitat feia augmentar el percentatge d'aigua en l'ambient i les fulles poc a poc es rehidrataven. Dipositava les fulles entre pesos perquè s'assequessin lentament amb la forma adequada. Mentre no són intervingudes s'emmagatzemen amb pes perquè no es deformin i mantinguin lleugerament la humitat per poder-les cosir. Aquest emmagatzematge es va fer entre les pàgines de *l'Enciclopèdia Catalana*. Obria una pàgina aleatòria i abans de posar-hi les fulles, llegia les dues paraules que, per atzar, marcaven les pàgines. Aquest acte va esdevenir un joc, ho apuntava ja que formava part del procés de la documentació i l'ordre que portava al projecte.

Cada fulla demana una intervenció diferent. Les formes recollides al bosc són molt diver-

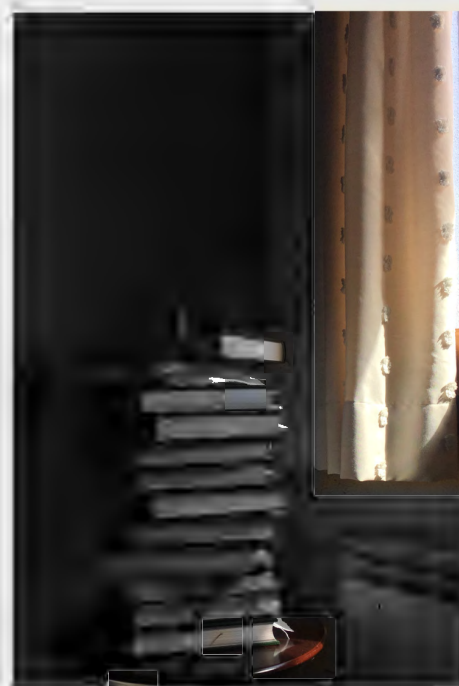
ses, encara que totes pertanyen a un mateixa espècie. Hi ha una gran varietat de formes que depenen de l'estació de l'any, de si les fulles cauen de la branca pel cicle natural o per accident, de si són brots nous o fulles madures, etc. Les fulles vermelles, per exemple, es poden recollir només durant la primavera, quan hi ha l'esclat de vegetació amb la nova estació; els brots més nous reaccionen amb la llum del sol i agafen una coloració roja molt característica.

"Muy a menudo se piensa que el intelecto está detrás de todo lo que hacemos. A menudo se piensa que todo lo que existe se puede poner en palabras. Pero hay una extensa fama de respuestas emocionales a las que no se pueden poner palabras. No pensamos en respuestas emocionales hasta que no las ponemos en forma de obra de arte."⁸

L'artista Agnes Martin (1912) considera l'entorn com a quelcom transitori i esgotable; creu que les peces es proveeixen de les sensacions que ens donen les intuïcions emocionals. Segons ella cal travessar els pensaments que no tenen valor, que no valen per res, i escoltar allò que la ment ens diu que fem. Al bosc, caminant entre les columnes d'escorça caduca és on veig més clar la intervenció que faré a la fulla que recullo. A primer cop d'ull, moltes vegades, s'intueix la forma que demana un tipus de resposta.

Un cop les fulles han passat el procés de condicionament es teixeixen. El procés es fa amb agulla de ganxet i el fil utilitzat és el de cosir de la marca Gütermann, conegut amb el nom de "Coselotodo". La meua tendència arxivista i documental del procés prové dels meus estudis de Conservació i Restauració i ha fet que tingués la càmera sempre a mà per a fotografiar-ne les seves fases. El procés acurat al detall, mantenir la pulcritud en la peça treballada i a l'espai de treball són altres valors que comparteixo amb la disciplina.

El procés de cosit s'acaba quan la peça ho demana. A vegades s'ataca la puntada final de seguida, a vegades el nus queda obert perquè no és el moment d'acabar-la; a vegades la peça no es deixa de teixir.

(Imatge 12) Procés d'assecatge entre volums d'anciclopèdia.

(Imatge 13) Procés de teixit

Eucaliptus Globus i Eucalyptus Camaldulensis
(Documentació prèvia al cosit)

(Imatge 14) Fotografia.
Eucalyptus Camaldulensis,
Branca.

(Imatge 15) Fotografia. *Eucalyptus Camaldulensis*, detall
de les gemmes.

(Imatge 16) Fotografia.
Eucalyptus Camaldulensis.
Simetria dels brots.

(Imatge 17) Fotografia. *Eucalyptus Globus*. Formació de les
fulles.

(Imatge 18) Fotografia.
Eucalyptus Camaldulensis.
Comparació grandària entre
dues fulles de l'espècie.

EL COSIDOR

L'eucaliptus

La utilització d'espècies del gènere *Eucalyptus*⁹ per manufacturar les peces, regeixen al projecte *Fiat Lux*. Com ja he explicat en els antecedents, aquest projecte és la voluntat de continuar teixint i ampliant el llenguatge que va aflorar en aquells cosits. Continuar cosint les dues espècie encara té sentit, em serveixo d'elles i de la seva història per parlar de conceptes que, encara avui, trobo necessari transmetre.

L'Eucaliptus és un arbre o arbust que segons l'espècie pot arribar a créixer fins a 100 m d'alçada. És d'origen Australià, però a Nova Guinea, Indonèsia i les Filipines també s'hi troben algunes espècies. Va ser descobert l'any 1788 per botànic francès C.L. l'Héritier i des de llavors aquesta planta exòtica no ha deixat d'estendre's arreu del món. Les facultats d'adaptació extraordinàries de l'arbre, juntament amb la ràpida crescuda de l'espècie, va fer que l'arribessin a nombrar "L'arbre meravella". Es va començar a valorar fortament per la indústria de la cel·lulosa per la qualitat de la seves fibres i la polpa, es va cultivar en massa arreu.

Durant la segona meitat del segle XIX i amb un ritme cada vegada més accelerat per l'evolució industrial, es van reemplaçar nombroses plantacions autòctones que van ser substituïdes per l'espècie, amb una rendibilitat més alta de creixement i per tant amb més benefici. La polèmica va créixer.¹⁰

A poc a poc, es van anar fent evidents tots els afectes adversos de les hectàrees cultivades. L'espècie genera i allibera compostos químics que a la llarga impedeix créixer altres organismes al seu voltant. El cultiu d'aquest arbre genera greus problemes en l'ecosistema desequilibrant-lo.

La tria d'aquesta espècie per cosir, que en primer moment va ser fruit d'un constipat, ara em serveix per parlar de conceptes essencials en el projecte, la vida útil i el rebuig. Per una banda, tenim la història de l'espècie que he desenvolupat breument i, per l'altra, la tendència d'exportar i prendre espècies d'altres territoris del colonialisme, que ha acabat passant factura a les terres dels colonitzadors. Una espècie que amb un breu període de temps

passa de ser d'un "arbre miracle" a un arbre rebutjat.

Les visites al bosc serveixen per tocar, conèixer, detectar la resistència dels materials i del temps.

(Imatge 19) Fotografia.
Bosc amb la llum del cap
vespre.

(Imatge 20) Fotografia.
El bosc amb les llums del
capvespre.

⁹ Les dues que creixen a l'entorn del poble: *Eucalyptus globus* o Eucaliptus blau i l'*Eucalyptus Camaldulensis* o Eucaliptus Roig.

El temps

“Danzar con el tiempo que lo mata”

Nietzsche, 1882 ¹¹.

El temps en aquest projecte s’entén com un material més que utilitzo per treballar, sense ell les peces no es podrien construir. Tot i que tots sentim l’acció del temps, és un fenomen complicat de trobar-hi explicació, podem partir de la noció de que tots els esdeveniments físics tenen lloc un rere l’altre i el temps és el marc on tenen lloc. El concepte es relaciona amb l’espai, i és un mitjà per orientar-nos en el món social. No és difícil veure que els rellotges són instruments creats per l’home per regular la convivència humana. Evidentment també hi ha una qüestió de subjectivitat, basat en l’experiència que modifica la percepció del temps.

Moltes vegades la ràpida percepció del temps i el fet de no poder gaudir del present ha suposat una angoixa per mi. És quan començo a cosir que el temps desapareix, tot es torna present, ple de sensacions que broten i amb pensaments que passen de llarg. Em proporciona un benestar que es repeteix en ben poques ocasions. El ritme accelerat, exigeix un estat de salut mental i físic que no es sustenta. Estar bé requereix temps, que s’ha d’invertir en un mateix. Demanem pròrroga al dolor, al mal estar, perllonguem una bona cura i una solució real per mantenir el ritme de vida. El temps que inverteixo en teixir m’aporta renovació i sanejament.

La idea del temps juntament amb la indagació permanent en els aspecte emocionals i immaterials de l’acte creatiu, és una constant a les obres d’ Agnes Martin (1912-2004). L’artista va desenvolupar i integrar diferents corrents de pensament, artístiques i vitals a les peces, totes elles unides a través de la coherència de les seves idees, el respecte al medi natural i humà..

Tot i que mai es va voler relacionar amb el moviment minimalista, ja que el seu art no

estava exempt de significat, va portar-lo cap al terreny personal prenent l’horitzó i les composicions geomètriques i líriques com a mètode de treball.

Va indagar sobre les constants que composen l’essència de la vida, la bellesa i la felicitat, elements essencials en el seu art. Conceptes que situa a moments fugaçs de la natura, ens diu: si transmet emoció transmet un missatge. L’interès immaterial és l’essència que acaba portant la felicitat, qüestions molt lligades a les teories taoistes que seguí al llarg de la seva vida.

“I wish the idea of time would drain out of my cells and leave me quiet even on this shore.”
A. Martin, 1973.

El temps també serà responsable de les peces en el seu futur. És evident que el material amb el que treballa és caduc, un element orgànic està subjecte a les seves descomposició. La seva esperança de vida està condicionada pel material i la seva degeneració, més lenta per les característiques de l’espècie, però a la llarga amb existència finita. Andy Goldsworthy entenent els materials amb els que treballa, genera un procés lent fruit de la construcció acurada i causat pel període d’aprenentatge del comportament dels elements naturals. Sap com pot arribar a ser d’efímera la seva obra i en ella, no hi veu un fracàs sinó una bellesa diferent. Una vulnerabilitat que cal acceptar, també forma part de la condició humana. “cada obra tiene vida. Pienso que hay un momento en el que alcanza su cima y, si fracasa antes de alcanzar ese momento, es una vida terrible. Es la peor pérdida. Cuando se hunde después de estar acabada, la pérdida es también muy dolorosa, pero aceptable. Y el reto consiste en ver la belleza en esa pérdida. (...) Cuando yo acabo los proyectos es cuando ellos empiezan su vida. Y son igualmente vulnerables al futuro. Nunca sabes qué tipo de vida va a tener la obra. Realmente disfruto esa prolongada proyección en el futuro como imprevisibilidad de lo que pueda ocurrir, es como tener un hijo, adquiere un significado distinto” (Goldsworthy, 2017).

¹¹ (sub-cita) Georges Bataille, 1939, p. 554. Sita feta per Georges Didi-Huberman, «El Atlas, Portar el mundo entero de los sufrimientos», *Atlas ¿Cómo llevar el mundo a cuestas?*, Museo de Arte Contemporáneo Reina Sofía, Madrid, 2010. p. 81.

El fil

El fil que cus, que repara i tanca ferides. És l'element que s'uneix i balla amb la fulla interpretant la partitura del temps. L'acte de teixir, brodar o cosir és l'expressió més directa de l'acció del temps. A través d'un acte lent, nus rere nus, igual que es construeix el dia minut rere minut, es construeix la peça. Al voltant de la fulla es teixeix una espècie d'aura que li atorga una altra vida.

El fil al voltant és l'element que li allarga la vida útil. És l'element sanador, que modifica i omple d'un nou sentit les fulles recuperades. Ja es collien les fulles d'eucaliptus per les seves propietats aplicades a la medicina tradicional. “ La seva escorça és rica en taní i de les seves fulles s'extreu un conegut desinfectant, l'eucaliptol. Qui hagi gaudit alhora de la presència d'eucaliptus i de pins, respirarà el millor dels aires.” (Colinas, 1988 p.38). També aquest treball vol ser una crida a l'observació i a respirar una mica més el bosc. Respirar-lo és dur-lo als nostres pulmons i a la nostra sang.

El fil, des de l'antiguitat, s'ha entès com una metàfora de la línia del temps. Un exemple podria ser la història de Penélope, l'esposa que esperava el retorn del seu amant Odisseu de la Guerra de Troia. Molts de pretendents cobdiciosos perquè ella es casés de nou. Intentant deslliurar-se d'ells els va dir que es casaria només quan hagués acabat de teixir el sudari de Laertes, el pare del seu actual marit. Penélope dedicava el seu dia a teixir el mocador i mentre brillava la lluna desfeia tota la feina realitzada. Al llarg del temps aquesta història mitològica ha esdevingut una metàfora de la soledat de la dona independent, intel·ligent que es qüestiona la seva posició i el seu destí, construint la pròpia història que es materialitza a l'acte de teixir.¹² Un acte que evidencia la importància del temps a l'hora de treballar amb el fil.

El temps, juntament amb la reparació lligada de nou amb la línia, que s'expressa a partir del fil. Relacionada amb l'allargament de la vida a través del fil, la història mitològica de les tres deesses filadores, Cloto, Làquesis i Àtropos anomenades Moires. Les tres filles de Nix eren les divinitats responsables del destí, en grec moira significa “destí”, “porció” o “part”. Feia referència a la seva funció, repartir a cada mortal la seva part d'existència, s'encarregaven

de teixir el fil, determinar l'allargada i de tallar-lo quan arribés el moment de la mort.¹³

El fil que sutura, que ajuda a emmarcar el temps que teixeixo, allargant la vida útil de l'objecte nuant i ampliant una mica més el fil¹⁴ de la fulla.

CREACIÓ D'UNA NOVA ESPÈCIE,
C O N S T R U C C I Ó
D ' U N N O U L L E N G U A T G E

Poc a poc s'ha anat filant i tramant el fil que acompanya i constitueix les peces. La primera, va sortir en resposta d'un moment d'angoixa i va ser teixint i en el transcurs d'anar fent, que he trobat el sentit d'aquesta necessitat tant automàtica. Cosir sempre m'ha portat tranquil·litat.

“Esta pintura me gusta porque puedes meterte a descansar”.

(Martin, 1972 p.23)

De l'observació de la natura sorgeix una fascinació per les seves formes i el seu creixement. A través de captar-la, he espletat aquesta eina com a alternativa de creació per reproduir el procés de la natura. Els nusos esdevenen l'escriptura dels pensaments on s'hi enreda el temps, llaçades que vaig fent i desfent fins que es desenvolupen amb la combinació i la forma justa.

Joan Fontcuberta (1955), ha elaborat durant la seva carrera artística diferents sèries reconegudes com a “fakes” culturals amb la intenció de jugar amb la credulitat de l'espectador. Qüestiona l'existència sempre amb un toc d'humor, tractant conceptes com la infiltració i el camuflatge d'informació. *Fauna*¹⁵ desafia la lògica a través de fotografies, dibuixos, documentals, escrits i exemplars d'animals dissecats modificats a través de la tècnica de la taxidèrmia¹⁶, creant així espècies fictícies molt interessants. Amb *Herbarium*¹⁷ presenta un treball similar, un tractat de botànica on analitza mitjançant la metodologia convencional una sèrie de plantes. Combina dades reals i fictícies i fa una reflexió sobre la veracitat a través d'espècies vegetals, escultures creades a partir de l'assemblatge de materials diversos com ossos, peces de plàstic, membres d'animals i plantes ja existents, recollits als carrers de Barcelona. Presenta aquesta sèrie de pseudoplantes fotogràficament com a nou descobriment i juntament amb la seves respectives descripcions, propietats, localització específica i la posada en escena de la documentació, els hi atorga veracitat a aquestes plantes exòtiques, plantejant a l'espectador la credibilitat de la fotografia¹⁸. L'estil fotogràfic remet

15 Joan Fontcuberta i Pere Formiguera (1989), Barcelona.

16 Treball artesanal sobre la pell d'animals, l'art de dissecar i naturalitzar l'ésser mort per perdurar l'aparença de quan estava viu.

17 Joan Fontcuberta (1982-1985), Barcelona.

18 Explicacions de l'artista extretes de l'entrevista audiovisual *La mitad invisible-Fauna*, de Joan Fontcuberta (2016).

(Imatge 21) Miralles, F., (1974) Relacions del cos amb l'herba. [Fotografia]. Recuperat de <https://www.finamiralles.com/fotoaccions-clt1>

a la feina dels projectes de Karl Blossfeldt que a principis del segle XX va realitzar herbaris amb plans de detall. Sobre aquest model, desenvolupa un herbari paròdic, que segons Joan Fontcuberta esdevé un homenatge a Blossfeldt.

Eucalyptu també és una espècie híbrida, resultat de la combinació dels elements naturals teixits amb el fil i amb temps. Sense pretensions, l'agulla m'ajuda a teixir una experiència de creació que és necessàriament de concentració, portadora d'energia i de poesia. L'acte de recrear-se en un element és la voluntat de mostrar la dedicació i la importància del procés. Una reivindicació a la cura dels espais i entorns naturals, i d'un mateix

L'objectiu és crear un art que sigui respectuós amb l'entorn natural, d'intervenció quasi imperceptible. Sento propera la línia de treball d'artistes de Land Art com Fina Miralles o , amb una unió molt forta amb la natura. Les seves accions es manifesten sense voler-la dominar o generar estructures megalítiques de gran força. Més que domini, predomina la convivència i el respecte cap a l'entorn i el fet d'establir un diàleg amb ell. Hi ha la consciència que formem part de la natura, no som agents externs a ella.

L'obra *Amb l'herba* de Fina Miralles, és una mostra de les seves performances on s'aprecia el plaer per la interacció amb la naturalesa, amb la simplicitat del gest i el detall. L'acció es va documentar en tres temps. En una primera fotografia es presenta l'espai de l'herba, en la segona ella hi està estirada serenament damunt i a la tercera es mostra la petjada o rastre

que ha deixat el seu cos en aixecar-se. Amb gran subtileza, destaca les relacions de l'ésser humà i el seu entorn quotidià, amb l'objectiu de mimetitzar-se amb la natura i ratificar l'ésser orgànic¹⁹.

La documentació també és una part rellevant durant el procés²⁰, l'observació de les formes i l'estudi de les línies orgàniques de l'espècie han sigut necessàries per mimetitzar el fil amb l'element natural.

En el meu treball proposo una investigació visual sobre les formes vegetals, com a model estètic i seguint els passos de Karl Blossfeldt (1865-1932) que va saber enfocar la mirada d'una forma diferent, trobant bellesa al detall de la natura. Sense ser botànic ni fotògraf va iniciar un mètode on les plantes li aportaven el que no s'apreciava a ull nu. Inspirat en els llibres de catalogació botànica, presenta un gran nombre d'imatges d'elements naturals a primer pla, plans picats i contrapicats, fragmentació del pla de detall i fins i tot, fotomuntatges, una tendència molt contemporània ja desenvolupada per ell als anys vint²¹. El seu objectiu va ser didàctic en la docència de l'assignatura "Moldejat de plantes vives" a Berlín. Destaco la presentació individual de cada planta que generen un grafisme molt potent. També la meticulosa alteració de l'element natural abans de ser fotografiat, K. Blossfeldt juntament amb el seu mestre Moritz Meurer (1839-1916), eliminaven els pètals que molestaven, obrien els capolls o tallaven les arrels si era necessari. Al llarg de la seva obra es veu una repetició en l'elecció de l'espècie, en busca de les fases de creixement i la seva transformació plasmades en sèries fotogràfiques. Tot i que en les fotografies buscava la pura objectivitat no es pot evitar fer interpretacions sensitives i emocionals. Presentar l'objecte d'una manera objectiva, com un testimoni d'una vida paralitzada amb la seva forma més elemental i contemplativa, per fomentar la lliure interpretació en l'observador i deixar volar les vetes de la ment perquè és nuïa entre elles.

Crec que des del mínim es pot arribar a comunicar més intensament. L'historiador d'art Michel Melot reflexiona intensament sobre la imatge en *La breve historia de la imagen*, "Una forma define una imagen en cuanto es observada, haciendo surgir de inmediato asociaciones de la memoria, innumerables, frágiles y efímeras. A menudo, la lengua viene a darles nombre, haciendo estable su relación" (Melot, 2007, p.23). L'espècie creada és suggerent, un

19 Reflexions extretes de la tesis de Mora Martí, L. D. L. (2008). *Desplazamientos y recorridos a través del land art en Fina Miralles y Àngels Ribé en la década de los setenta* (Doctoral dissertation).

20 Vegeu el capítol 4.3 "Puntada rere puntada".

21 *Urformen der Kunst* (1928), *Wundergarten der Natur* (1932), *Wunder in der Natur* (1942)

(Imatge 22) Documentació de l'espècie, gemmes de *Eucalyptus Globus*.

espai obert que sempre es pot omplir i ampliar de significats diferents.

El front obert amb la invocació i l'evocació d'imatges és explorat per Aby Warburg (1866-1929) a *Atlas Mnemosine, gran poema visual*, fet entre el 1924 i el 1929, on s'allunya del convencionalisme acadèmic buscant una història de l'art viva. Qüestiona noves afinitats a través de fotografies d'obres d'art, fragments, imatges de premsa o captades de la realitat, totes disposades en plafons. Les col·loca generant una gran extensió de làmines i documents visuals fent néixer noves interrelacions com si es tractés d'una mapa cartogràfic. Segons les seves paraules es tracta de "todo un saber en espera (...) potencias de la memoria, tanto potencialidades del deseo" (Didi-Huberman, 2010, p.76).

L'existència de l'espècie entesa amb entitat pròpia i, al mateix temps, vinculada amb les altres. Una relació de "línies de sutura" de "punts de confluències" o de les "relacions íntimes i secretes entre elles"²². La imatge que genero, permet trobar el propi ordre dins les relacions aparentment caòtiques del món tèxtil, el botànic i de la història de la imatge, etc.

22 Paraules textuales de les teories del filòsof J.W. Goethe. Extretes de l'article escrit per Georges Didi-Huberman «Il Atlas, Portar el mundo entero de los sufrimientos», *Atlas ¿Cómo llevar el mundo a cuestras?*, Museo de Arte Contemporáneo Reina Sofía, Madrid, 2010. p. 93.

Eucalyptus Fílotes Subtegnimis→

(Imatge 23) *Eucalyptus Filotes Subtegmi-*
nis. (Eucalyptus) Exemplar I.
Fulla seca i fil.
Mides: 49 x 3,2 cm.

- 450 minuts de cosit.

(Imatge 24) *Eucalyptus Filotes Subtegmi-*
nis. (Eucalyptus)Exemplar II.

Fulla seca i fil.

Mides: 31,8 x 7,2 cm.

- 1920 minuts de cosit

(Imatge 25) *Eucalyptus Filotes Subtegmi-*
nis. (Eucalyptus)Exemplar III.

Fulla seca i fil.

Mides: 23 x 5,1 cm.

Exemplar en creixement.

- 360 minuts de cosit.

(Imatge 26) *Eucalyptus Filotes Subtegminis*. (Eucalyptus) Exemplar IV. Fulla seca i fil.

Mides: 11, 4 x 7,9 cm .

- 780 minuts de teixit.

(Imatge 27) *Eucalyptus Filotes Subtegminis*. (*Eucalyptus*)Exemplar V.
Fruits secs i fil.

Mides: 23 x 5,6 cm .
Exemplar en creixement.

(Imatge 28) *Eucalyptus Filotes Subtegmi-*
nis. (Eucalyptus)Exemplar VI. Abans teixit.
Fulla seca i fil.

Mides: 49 x 3,2 cm.

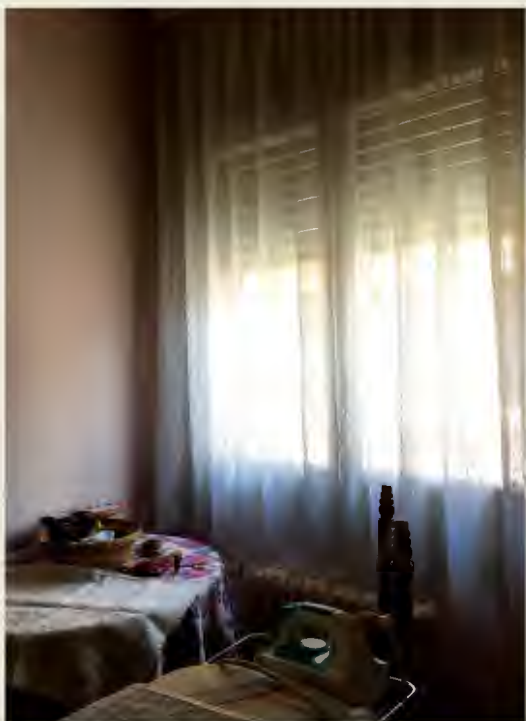

(Imatge 29) *Eucalyptus Filotes Subtegmi-*
nis. (Eucalyptus)Exemplar V.
Fulla seca i fil.
Mides: 49 x 3,2 cm.

Exemplar en creixement. Es teixirà la bobina de
fil de mil metres.
Referència a la distància límit establerta durant
el confinament.
- 740 minuts de teixit.

E M B A S T A R

(Imatge 31)
Cosidor, casa l'àvia.

(Imatge 32)
Armaris del cosidor, casa l'àvia.

comandos. Aplicando constante, diferencia y repetición, fusionando cuerpo y mente” (Peña, 2020, p.5)

També vull destacar moltes altres dones que treballen teixint i filant, que són grans referents per aquest treball i per a mi. Dones com Louise Bourgeois (1911-2010) que teixia les seves vivències i va expandir el seu corpus creatiu i expressiu fins al tèxtil, presentant-lo en diferents formats com llibres de teixit, escultures, pintures realitzades amb *pachwork*. També la clara relació amb el fil i la dona amb les aranyes teixidores. Fent créixer i desenvolupant el seu imaginari artístic tant personal.

En el cas de Rose Marie Troquel (1952), la seva obra és una reflexió entorn la dona i el paper que exerceix en la societat actual, utilitzant la ironia com a eina. Amb les seves obres teixides eleva una feina tradicionalment considerada menor per està relacionades amb el món femení. Desafia la jerarquia del gènere artístic tradicional amb tot tipus d'aplicacions del teixit com les *Knitted pictures* o els passamuntanyes titulats *Balaklava* (Troquel, 1986). Treballa amb llana que trenca amb l'ajuda d'ordinadors, produint estampats mediàtics que llavors entela a vestidors. Crea paisatges i estampats subtils amb modificacions de colors vibrants.

La investigació i reinterpretació d'Aurèlia Muñoz (1926-2011) de les tècniques artesanals, elevat el macramé, el *patchwork* i el tapís va causar que la seva obra fos una de les més rellevants a la península durant el S. XX. El seu univers personal, sempre en procés d'investigació, va superar el concepte tradicional de tapís com a objecte de decoració i el va elevar a obra artística transformant-la en art tèxtil d'avantguarda i abstracte.

Marinette Cueco (1934) ha estat una de les darreres artistes descobertes. En la seva obra hi veig una delicadesa i una poètica que em fa connectar enormement amb ella. Es nega a comprar els seus materials, es basteix només de la natura a través de les llargues i metòdiques passejades al voltant del seu jardí. Entén aquest acte com una col·laboració, una simbiosi, les seves obres canvien de la mateixa manera que ho fan les estacions de l'any, ja que d'aquestes depenen les condicions i l'obtenció de materials. Les seves fibres s'enreden per construir el llenguatge secret de la natura que segons la pròpia artista és inherent a la seva cultura rural, on tot s'aprofita.

Per concloure, destaco la peça de l'artista colombiana Doris Salcedo (1958), obra que em va generar gran impacte no només per la seva construcció sinó també pel significat que hi aboca. *A flor de piel* (2012-2014) és una enorme manta que cobria la sala de la galeria White Cube gallery de Londres, col·locada com si s'hagués deixat caure amb les ondu-

cions pertinents. El teixit, format per milers de pètals de rosa units uns amb sutures quirúrgiques, pren la tonalitat de la pell quan ha estat maltractada, nafrada. L'obra, fràgil, que a mesura que l'exposició avencava en el temps, es pansia com ho faria la rosa dipositada dins d'un gerro. Aquesta característica que va complicar la manufactura²⁴, segons l'artista, obliga a respirar de manera diferent quan estàs a prop d'ella, està tot íntimament relacionat amb el seu significat. Esdevé un tribut subtil al cos de la dona, a través d'una història concreta d'una dona infermera, el cos moltes vegades camp és de batalla a Colòmbia. Posa en valor la fragilitat, la ferida, la vida, la carn, la vulnerabilitat i la mort. El cos que l'artista intenta recompondre.

Tots aquests fragments utilitzats, de vivències personals i de vivències alienes relacionades amb allò femení, han fet una xarxa de connexions que sustenten aquest treball. La relació que s'estableix a nivell de creació i de sentiment, està íntimament vinculat al nostre ésser femení, que moltes vegades només nosaltres sabem captar amb subtileza.

Les dues assegudes a la taula rodona del cosidor, l'àvia m'ensenyava a fer punt de cadeneta. Llavors mentre practicava, ella planxava les vetes de les coixineres. Sempre he pensat que en aquell moment la meva àvia em va regalar una mica de la seva paciència i de tendresa. Que de moment encara conservo i m'ha servit per fer "*Fílotes, cosir una carta dedicada*".

24 Procés documentat per la White Cube gallery de Londres, *Doris Salcedo- the making of "A Flor de Piel"* (2011-2012).

(Imatge 33) Butaca de vímet de l'àvia Rosa.

PUNTADA FINAL

Bibliografia i fonts

Llibres:

Adam, H. C., & Blossfeldt, K. (2001). *Karl Blossfeldt, 1865-1932*. Cologne:Taschen. ISBN 978-3-8365-5073-4

Colinas, A. (1988). *La crida dels arbres*. Barcelona:Elfos. ISBN 84-85791-83-5

Haskell, B. (1993). *Agnes Martin*. Madrid: Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia. ISBN 84-8026-022-X

Martin, A., Wilson, A. (1972). *The Untrubled Mind*. Filadelfia: Institute of Contemporani Art. ISBN 978-0936050249

Melot, M. (2010). *Breve historia de la imagen*. Siruela. ISBN 84-9841-345-1

Rodoreda, M. (1983). *Mirall trencat*. Barcelona: Edicions 62 . ISBN 84-297-1944-X

Rodoreda, M. (1980). *Viatges i flors*. Barcelona: Edicions 62. ISBN 978-84-96863-06-4

Zimmermann, W. (1976). *Evolución vegetal*. Barcelona:Omega. ISBN 84-282-0450-0

Llibres Digitals i articles:

Congost, R. (2010). *El cas dels boscos de Llagostera. Les complexitats de la implantació del liberalisme en un marc local. dins Història de Llagostera. Vida, societat i economia de la prehistòria al s. XIX, Col·lecció Les conferències de l'Arxiu*, 241-262. Recuperat de: <http://arxiu.llagostera.cat/pdf/conference/boscos.pdf>

Miralles, F.,(2008). *Testament vital*. Sabadell: Edicions de Gràfic Set. Recuperat de https://957866f1-3f8c-43d5-a4cf-30d424658692.filesusr.com/ugd/b7fa61_9a4ea6a74fc345a-0886676dfbb4611ee.pdf

Mora Martí, L. D. L. (2008). *Desplazamientos y recorridos a través del land art en Fina Miralles*

y Àngels Ribé-en la década de los setenta (Doctoral dissertation). Recuperat de <https://riunet.upv.es/bitstream/handle/10251/1978/tesisUPV2234.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rippner, S., & Celmins, V. (2002). *The Prints of Vija Celmins*. Metropolitan Museum of Art. Recuperat de <https://books.google.es/books?id=gdBjYc7ZdLMC&pg=PA17&lpg=PA17&dq=it%27s+a+kind+of+being+there+vija+celmins&source=bl&ots=mOlPdTBMBf&sig=AC-fU3U1tirQ-#v=onepage&q=it's%20a%20kind%20of%20being%20there%20vija%20celmins&f=false>

Ruiz, C. T., & Garcia, R. G. (2013). Cartografías de la memoria. Aby Warburg y el Atlas Mnemosyne. *EGA Expresión Gráfica Arquitectónica*, 18(21), 226-235. Recuperat de http://oa.upm.es/23211/1/INVE_MEM_2013_155825.pdf

Pàgines Web:

Artium (2010) *Imágenes tejidas*. Artrium, Dokuart Biblioteca i Centro de Documentación. Data de consulta: 1/04/2020. Recuperat de <https://catalogo.artium.eus/dossieres/1/rosemarie-trockel/obra/imagenes-tejidas>

Barragan, S., Aurèlia Muñoz, la ARTISTA que nunca dejó de investigar con textiles y papel. *Architectural Digest* [Revista digital]. 7 de juliol de 2019. Data de consulta: 28/05/2020. Recuperat de <https://www.revistaad.es/decoracion/iconos/articulos/aurelia-munoz-artista-nunca-dejo-investigar-textiles-papel/23261>

Cela, P. G.,Gamarra, R.,García, JI.,Alvarez,S. (2019). *Eucalyptus Camaldulensis*.Arboles ibéricos. Data de consulta: 19/05/2020. Recuperat de: <https://www.arbolesibericos.es/especie/eucalyptuscamaldulensis>

Megan N., (24 novembre del 2018) *Anna Atkins & Photography's Blue Beginnings*. Data de consulta: 10/04/2020. Recuperat de: <https://www.nybooks.com/daily/2018/11/24/anna-atkins-photographys-blue-beginnings>

Miralles,F., (s.d.)*Fotoaccions*. Fina Miralles, lloc web propi. Data de consulta: 19/05/20. Recuperat de <https://www.finamiralles.com/fotoaccions-clt1>

Museo de la memoria de Colombia (s.d) *A flor de Piel*.(27/05/2020). Recuperat de <http://museodememoria.gov.co/arte-y-cultura/a-flor-de-piel/>

Museo Reina Sofia. (2007) *Andy Goldsworthy (En las entrañas del árbol*. Data de consulta: 25/05/20. Recuperat de: <https://www.museoreinasofia.es/exposiciones/andy-goldsworthy-ly-en-tranas-arbol>

Museu Nacional d'Art de Catalunya (2016) *Aspegia buphera* (Herbarium). Data de consulta:26/05/2020. Recuperat de: <https://www.museunacional.cat/es/coleccio/aspegia-buphe->

[ra-herbarium/joan-fontcuberta/214231-000](#)

Museum of Contemporary Art of Australia (s.d) *Rosemarie Trockel*. Data de consulta: 1/04/2020. Recuperat de <https://www.mca.com.au/artists-works/exhibitions/2-rosemarie-trockel/>

Paulhan, C., (2017). *Marinette Cueco*. Archive of Woman Artist Research & Exhibition. Data de consulta: 9/05/2020. Recuperat de: <https://awarewomenartists.com/artiste/marinette-cueco/>

Piquer, R. (2009). Penélope y el tejido del tiempo. *XVI Seminario de Arqueología Clásica. Iconografía del Mundo Clásico*. Data de consulta: 12/05/2020 Recuperat de: <https://webs.ucm.es/centros/cont/descargas/documento12336.pdf>

Reucher, G. (2017). *Knitted pictures, hot plates and pigs: Artist Rosemarie Trockel defies categorization*. Data de consulta: 1/04/2020. Recuperat de <https://www.dw.com/en/knitted-pictures-hot-plates-and-pigs-artist-rosemarie-trockel-defies-categorization/a-41353789>

Saska, H. (2010). Anna Atkins: Photographs of British Algae. *Bulletin of the Detroit Institute of Arts*, 84(14), 8-15. Data de consulta: 3/04/2020. Recuperat de: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/pdfplus/10.1086/DIA23183243>

Vídeos:

Doris Salcedo the making of "A Flor de Piel" Lowe, J., [video] Castro, F., Londres, 2012. 14:01 minuts. Recuperat de https://whitecube.com/channel/channel/doris_salcedo_in_the_studio_2012

Jimena, M., (11 de desembre del 2018) *10/12/2018: Doris Salcedo en entrevista con María Jimena Duzán* [Arxíu de vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=MdNLzc-x14uE>

La mitad invisible- Fauna, Joan Fontcuberta. Flaquer, B., [video] Rull, R. Madrid, 2016. 27: 04 minuts. Recuperat de <https://www.rtve.es/alacarta/videos/la-mitad-invisible/mitad-invisible-fauna-joan-fontcuberta/3719817/>

Mimbre (29 d'octubre del 2018). "Fragmentos": la obra que se construye con las armas que entregó Farc [Arxíu de vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=ZKwFSW45tbk>

Agraïments

A *les Cosines*, pel dia a dia, per compartir alegries i mals de cap, tot és més fàcil amb vosaltres. A la Laia per ser un punt de llum i saber estirar un somriure als pitjors moments. Us estimo molt. Gràcies a la família, per donar-me suport, per les abraçades. A la Carolina, per ajudar-me amb tot el que pot i més.

Gràcies a la Cristina, per la paciència i confiar amb la feina que faig. Gràcies a l'Eugènia per acollir-me a les seves tutories, pels ànims constants i saber que podia tirar-ho endavant. A les dues, per ajudar-me a estirar del fil, per estimar tant la vostra feina, ha sortit gràcies a vosaltres.

No puc tancar aquestes línies del treball sense donar-te les gràcies a tu. Per voler-me entretenir durant tantes tardes, em vas acabar donant el que m'agrada més, cosir. Per la teva tendresa i compartir-la. Per la dedicació, l'afecte, per la cura que has tingut i tens de mi (de nosaltres).

Gràcies àvia.

